

CU PRIVIRE LA INTERPRETAREA UNOR ȘTAMPILE EPIGRAFICE

DE

K. HOREDT

În anul 1958 s-a descoperit la Porolissum, pe terasa sanctuarelor, gitul unei amfore care poartă pe marginea de sus, într-un cadru alungit și adâncit, o inscripție șampilată cu litere în relief : *Imp(eratoris) Nervae Aug(usti)*¹. M. Macrea, care a publicat vasul, arată, pe baza altor analogii, că amfora este produsul unei oficine de olărie a împăratului Nerva, de la Parenza, din peninsula Istria. În secolul I e.n. împăratul putea să fie deci proprietarul unei fabrici de ceramică și exista obiceiul să se aplice pe vasele lucrate acolo, ca un fel de marcă de fabrică, numele împăratului respectiv. Consultând clasicul manual de epigrafie latină a lui R. Cagnat, rezultă că pe țevile de apeduct, pe vase și pe alte obiecte din lut ars sînt adeseori amintite : numele împăratului, eventual cel al conducătorului oficinei și, mai frecvent, numele sclavului sau muncitorului care a lucrat produsul respectiv, specificîndu-se acest fapt prin mențiunea *f(ecit)*².

În lumina acestor date ar merita să se reexamineze sensul cunoscutei inscripții *Decebalus per Scorilo*, aplicată pe un mare vas conic de la Grădiștea Muncelului. Inscripția se compune din două ștampile care au un cadru alungit și adâncit, cu litere în relief, întocmai ca pe amfora de la Porolissum. Pe una este redat numele regelui Decebal, de asemenea ca la Porolissum, unde este amintit numele contemporanului său Nerva figurînd ca proprietarul unei oficine de olărie. Pe ștampila a doua, aplicată separat și distanțat de prima, se citesc cuvintele *per Scorilo*. Se consideră că ele sînt scrise în limba dacă și înseamnă „fiul lui Scorilo”³. Pe baza analogiei de la Porolissum n-ar fi însă exclus ca ștampila de la Grădiștea Muncelului să fie scrisă în limba latină⁴. Pentru aplicarea unor ștampile epigrafice pe vase, pentru forma lor și pentru folosirea literelor în relief

¹ Materiale, 7 (1961), p. 378, fig. 15.

² R. Cagnat, *Cours d'épigraphie latine*³, Paris, 1898, p. 314–318.

³ Pentru bibliografia problemei, cf. I. I. Russu, *Limba traco-dacilor*², București, 1967, p. 115.

⁴ La această posibilitate s-a gândit și C. Daicoviciu, SCIV, 6, 1955, 1, p. 203.

există analogii perfecte la romani. Pentru caracterul latin al inscripției pledează însă și literele latine și terminația latinizată a numelui lui Decebal. Dacă inscripția este scrisă într-adevăr în limba latină, atunci *per* înseamnă „prin” și indică lucrarea vasului prin olarul Scorilo, care știa de undeva că romanii obișnuiau să ștampileze vasele în acest fel. Pe baza analogiilor romane inscripția s-ar putea traduce astfel: „(Oficina regelui) Decebal. Prin Scorilo (a fost lucrat vasul)”. Este adevărat că numele lui Scorilo nu stă la acuzativ, cerut de prepoziția *per*, dar nici în genitiv, cum ar trebui să fie, dacă în limba dacică *per* ar însemna „fiu”. Punctul vulnerabil al argumentației, în ipoteza că inscripția ar fi latină, este deocamdată faptul că în locul obișnuitului *fecit* se folosește la Grădiștea Muncelului *per*. Dacă va fi posibil însă să se identifice în mulțimea aproape infinită a inscripțiilor latine asemănătoare una cu formula *per*, atunci aceasta ar constitui o dovadă peremptorie pentru valabilitatea soluției propuse.

Dacă se va adeveri această interpretare, inscripția devine irelevantă pentru genealogia regilor daci⁵, dar constituie, în schimb, o mărturie prețioasă pentru problema romanizării Daciei, în sensul că arată intensitatea influențelor romane și cunoașterea limbii latine la sediul eroicului rege dac.

Problema interpretării inscripției de pe vasul de la Grădiștea Muncelului interesează în aceeași măsură istoria dacilor și epigrafia latină. Urmează ca specialiștii să se pronunțe asupra ipotezei expuse privitoare la interpretarea inscripției

ZUR DEUTUNG EINIGER EPIGRAPHISCHER GEFÄßSTEMPEL

ZUSAMMENFASSUNG

Es wird auf die Möglichkeit hingewiesen, daß die bekannte Inschrift auf einem Gefäß aus Grădiștea Muncelului *Decebalus per Scorilo* nicht in dakischer, sondern in lateinischer Sprache abgefaßt ist. In diesem Falle würde ihre Übersetzung nicht „Dezebal, Sohn des Scorilo” lauten, sondern „(Offizin Königs) Dezebal. Durch Scorilo (wurde das Gefäß hergestellt)”. Trifft diese Erklärung zu, so verliert die Inschrift ihre Bedeutung, die ihr für die Genealogie der dakischen Könige zugewiesen wurde. Sie bildet aber einen wichtigen Beitrag zur Frage der Romanisierung Daziens und zeigt wie nachhaltig die römischen Einflüsse bereits am dakischen Königssitz waren.

⁵ În acest sens a fost valorificată și recent de H. Dalcoviciu — J. Trynkowski, *Dacia*, 14, 1970, p. 164.